

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра історії України та всесвітньої історії

ПРОГРАМА АСПІРАНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Рівень вищої освіти:
Ступінь вищої освіти
Галузь знань
Спеціальність
Шифр за ОНП

третій (освітньо-науковий)
доктор філософії
03 «Гуманітарні науки»
032 «Історія та археологія»
ОК9

2023–2024 навчальний рік

Програма аспірантської практики розроблена на основі освітньо-наукової програми «Історія та археологія», навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Розробники: д.і.н. проф. Житков О.А., д.і.н., проф. Пасічник Н.О., к.і.н., доцент
Бабак О.І.

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри історії України та
всесвітньої історії

Протокол № 2 від «28» серпня 2023 року

Завідувач кафедри

Бабак О. І.

Програма аспірантської практики для здобувачів вищої освіти спеціальності 032
«Історія та археологія» за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені
В. Винниченка, 2023. – 22 с.

© Житков О.А., Пасічник Н.О., Бабак О.І.
2023 рік
© ЦДУ імені В. Винниченка, 2023 р.

ВСТУП

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,5	Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»	<i>Обов'язкова</i>	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання:	Спеціальність: 032 «Історія та археологія»	Рік підготовки	
		3-й	3-й
Загальна кількість годин – 135	Освітньо-наукова програма: «Історія та археологія»	Семестр	
		5-й	5-й
Тижневих годин – 45	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	Лекції	
		год.	год.
		Практичні, семінарські	
		год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		год.	год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
Вид контролю:			
залік	залік		

Аспірантська (асистентська) педагогічна практика є невід'ємною складовою підготовки доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 032 «Історія та археологія» за освітньо-науковою програмою «Історія та археологія». В системі вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні практика є одним з етапів професійної підготовки аспірантів до науково-педагогічної діяльності, має сприяти формуванню професійно-педагогічних компетентностей для здійснення майбутніми фахівцями-істориками освітньо-педагогічної діяльності у закладах вищої освіти.

Практика забезпечує поєднання теоретичної і практичної підготовки аспірантів, сприяє формуванню умінь і навичок науково-педагогічної діяльності, визначає ступінь їх практичної підготовки та рівень педагогічної майстерності. Вона сприяє закріпленню на практиці здобутих під час теоретичної підготовки фахових, психологічно-педагогічних та методичних компетентностей.

Аспірантська педагогічна практика проходить на базі кафедри історії України та всесвітньої історії Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка на третьому році навчання (5-й семестр) продовж 3 тижнів, загальним обсягом 4,5 кредитів ЄКТС (135 годин). Форма підсумкового контролю – залік.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ АСПІРАНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Метою аспірантської педагогічної практики є закріплення й поглиблення у виробничих умовах знань з історичних, психологічно-педагогічних та методичних дисциплін, застосування їх при вирішенні конкретних завдань практики у процесі викладання історичних дисциплін у вищій школі; практична підготовка до самостійної роботи в якості викладача історичних дисциплін у закладах вищої освіти; формування системи компетентностей майбутніх науково-педагогічних працівників, які уможливають здійснювати самостійну педагогічну діяльність, впроваджувати новий зміст освіти та новітні методики (технології) навчання в закладах вищої освіти.

Основними **завданнями** аспірантської практики є:

- закріплення і поглиблення теоретичних знань, здобутих під час навчання в аспірантурі за ОНП підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія»;
- набуття досвіду самостійної педагогічної діяльності, підготовки та проведення різних форм організації навчального процесу і видів навчальних занять у закладах вищої освіти;
- оволодіння методикою розробки навчально-методичних матеріалів, призначених для використання при підготовці здобувачів за ступенями освіти «бакалавр» і «магістр»;
- формування практичних умінь і навичок, необхідних для виконання професійних завдань та обов'язків науково-педагогічного працівника;
- оволодіння сучасними технологіями й методиками викладання, які сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів;
- формування умінь професійно-педагогічного спілкування зі здобувачами освіти, реалізації студентоцентрованого підходу;
- розвиток морально-етичних якостей викладача, індивідуального творчого стилю професійно-педагогічної діяльності, усвідомлення потреби в саморозвитку та самоосвіті;
- вироблення в аспірантів творчого дослідницького підходу до майбутньої професійної діяльності, набуття ними навичок аналізу результатів своєї праці та самоосвіти;
- виховання стійкого інтересу до професії викладача закладу вищої освіти, потреби в педагогічній самоосвіті, вироблення творчого підходу до педагогічної діяльності;
- виховання потреби систематично оновлювати свої знання та творчо їх використовувати в практичній діяльності для підтримання власної конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Відповідно до освітньо-наукової програми, у здобувача освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

1) *Інтегральна компетентність (ІК)* – здатність розв'язувати комплексні завдання та проблеми в галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності у сфері історичної науки, що передбачає глибоке переосмислення на основі сучасної методології і джерел наявних та продукування нових цілісних знань, впровадження сучасних досягнень історичної науки у професійну та/або науково-педагогічну діяльність.

2) *Загальні компетентності (ЗК)*:

ЗК 1. Здатність до критичного аналізу й оцінки сучасних наукових досліджень, генерування нових ідей під час вирішення дослідницьких і практичних завдань, комплексних та інноваційних проблем.

ЗК 1. Здатність до критичного аналізу й оцінки сучасних наукових досліджень, генерування нових ідей під час вирішення дослідницьких і практичних завдань, комплексних та інноваційних проблем.

ЗК 2. Здатність до абстрактного та аналітичного мислення й генерування нових ідей (креативність) під час вирішення дослідницьких і практичних завдань, в тому числі й у міждисциплінарних галузях.

ЗК 3. Готовність дотримуватись етичних норм у професійній діяльності.

ЗК 4. Здатність до самоорганізації, планування й розв'язання задач власного професійного й особистого зростання.

ЗК 5. Здатність працювати автономно.

ЗК 6. Здатність знаходити, обробляти та критично аналізувати інформацію з різних джерел.

ЗК 7. Знання і розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК 8. Здатність до фахового спілкування з непрофесіоналом у галузі.

ЗК 9. Здатність до розроблення та управління проектами.

ЗК 10. Здатність адаптуватися та діяти в нових ситуаціях і впоратися з тиском.

3) *Фахові компетентності (ФК):*

ФК 1. Володіти найбільш передовими, концептуальними та методологічними знаннями за спеціальністю 032 «Історія та археологія», уміння застосовувати їх у власних дослідженнях.

ФК 2. Готовність до міждисциплінарних досліджень та залучення методик інших наук.

ФК 3. Здатність застосовувати уміння критичного аналізу, оцінки і прогнозування нових та складних ситуацій.

ФК 4. Здатність до комунікації з широкою науковою спільнотою та громадськістю у своїй та суміжних галузях наукової та професійної діяльності.

ФК 5. Здатність ініціювати наукові проекти в галузі історичної науки та в професійній сфері діяльності, проявляти лідерство та автономність на всіх етапах їх реалізації.

ФК 6. Здатність дотримуватись етичних і моральних норм, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

ФК 7. Готовність до професійної діяльності, з урахуванням особливостей фаху історика та актуальних проблем сучасної гуманітаристики.

ФК 8. Здатність до популяризації науково-історичного знання.

Аспірантська практика має забезпечити такі *програмні результати навчання (ПРН):*

ПРН 1. Уміння оперувати основними концепціями, теоріями, проблемами філософії й методології науки й застосовувати їх у власних дослідженнях та/або під час науково-педагогічної діяльності.

ПРН 2. Готовність застосовувати основні наукові підходи й методи науково-дослідної діяльності; методи критичного аналізу й оцінки сучасних наукових досягнень під час розв'язання дослідницьких і практичних завдань, у тому числі й у міждисциплінарних галузях.

ПРН 3. Здатність дотримуватись етики наукових досліджень та принципів академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

ПРН 4. Здатність презентувати результати дослідження у фаховому середовищі (конференції, круглі столи, наукові семінари) та широкому загалу (презентації, науково-популярні заходи та публікації).

ПРН 5. Здатність інтегрувати власні науково-дослідні напрацювання до навчально-методичної роботи.

ПРН 6. Уміння застосовувати програмні засоби й мультимедіа в науково-педагогічній діяльності та наукових дослідженнях; аналізувати й систематизувати

результати досліджень засобами інформаційних технологій.

РН 7. Здатність висвітлювати історичні проблеми у формі, доступній для широкої аудиторії різного віку та фаху. Публікувати наукові та науково-популярні тексти у фахових виданнях, ЗМІ, інформаційних ресурсах та ін.

ПРН 8. Уміння користуватися нормативно-правовими і програмно-методичними документами, що визначають роботу в науковій установі та закладі освіти; визначати мету інноваційної діяльності, обґрунтувати необхідні внесення змін і готовність впроваджувати інноваційні прийоми в наукову чи навчально-методичну роботу.

ПРН 9. Здатність до саморозвитку та самовдосконалення упродовж життя, відповідальність за навчання інших.

Після проходження практики аспіранти мають **знати**:

- основні форми організації й основи планування освітнього процесу в закладах вищої освіти;
- дидактичні принципи проведення всіх видів навчальних занять у закладах вищої освіти;
- документи, що регламентують і відображують зміст освіти у вищій школі;
- сучасні форми й методи здійснення освітнього процесу, скерованого на формування компетентностей здобувачів вищої освіти;
- форми і методи оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти;
- види навчально-методичного забезпечення освітнього процесу та вимоги до них;
- форми й методи виховної (позааудиторної, профорієнтаційної) роботи з молоддю.

Після проходження практики аспіранти мають **уміти**:

- визначати мету й завдання різних видів навчальних занять, добирати відповідний зміст, форми, методи й засоби освітньої взаємодії зі здобувачами вищої освіти за спеціальністю 032 «Історія та археологія»;
- застосовувати різні форми й методи освітньої взаємодії, враховуючи специфіку спеціальності й рівень освіти;
- застосовувати сучасні освітні технології, зокрема, інформаційно-комунікаційні та інтерактивні;
- розробляти навчально-методичні матеріали до курсу, що викладається;
- здійснювати оцінювання результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ АСПІРАНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Аспірантська педагогічна практика є важливою складовою підготовки доктора філософії – освітньо-наукового ступеня, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Відповідно до навчального плану, тривалість аспірантської практики – 3 тижні. Основні умови ефективності педагогічної практики: теоретична обґрунтованість системи підготовки студентів; навчальний, розвивальний і виховний характер; комплексний підхід до визначення завдань, змісту, форм і методів її організації та проведення (п. 9.5. Положення «Про організацію освітнього процесу в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка на 2023–2024 навчальний рік»).

Основною *базою* проходження аспірантської практики є факультет історії та права ЦДУ ім. В. Винниченка. Всі завдання, передбачені програмою практики, мають виконуватися на базі академічних груп студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та другого (магістерського) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 014 Середня освіта. Історія (додаткова спеціалізація Правознавство) денної форми навчання.

Загальне керівництво аспірантською практикою аспіранта покладено на завідувача кафедри, за якою закріплений аспірант, або ж на призначеного кафедрою керівника практики, який:

- бере участь в організації і проведенні настановних конференцій з практики: надає необхідні рекомендації й настанови щодо проходження практики, проводить інструктаж із техніки безпеки й охорони праці, повідомляє про порядок звітності аспірантів про проходження практики;
- забезпечує належний рівень проведення практики згідно з програмою, перебуваючи в тісному контакті з викладачами кафедри та керівниками баз практики;
- контролює умови праці аспірантів та проведення з ними на місці проходження практики обов'язкових інструктажів з охорони праці й техніки безпеки;
- контролює виконання аспірантами-практикантами правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти, організовує облік відвідування бази практики аспірантами й методистами;
- вибірково відвідує заняття, виховні та інші заходи, які проводить аспірант-практикант, аналізує та оцінює їх, надає методичну допомогу;
- бере участь в організації і проведенні підсумкових конференцій із практики, підведенні підсумків практики та оцінюванні її результатів; обговорює питання результатів практики на засіданнях кафедр, ради факультету.

Безпосереднє керівництво педагогічною аспірантською практикою, науково-методичне консультування та контроль за проходженням практики аспіранта здійснює науковий керівник/керівник практики від кафедри (зазвичай, науковий керівник аспіранта), який:

- добирає тематику занять та академічні групи для проведення педагогічної практики;
- надає методичну допомогу практиканту в плануванні та організації навчальної взаємодії;
- контролює роботу аспіранта, відвідує його заняття та інші види роботи зі студентами, здійснює заходи щодо усунення недоліків у організації практики;
- оцінює роботу аспіранта й готує відгук про його роботу під час проходження практики.

Підставою для розподілу практикантів та закріплення їх за безпосереднім керівником є доповідна записка від керівника практики, яка подається завідувачу відділу аспірантури та докторантури.

В умовах **дистанційного навчання** під час організації та безпосереднього проходження аспірантської практики всі види відповідного спілкування (консультування аспірантів з керівниками практики, проведення практикантами навчальних занять, подання та захист звіту за результатами практики) відбуваються з використанням можливостей відео- та аудіо комунікації (Classroom, Zoom), електронних пошт, Viber, Messenger, WhatsApp тощо як індивідуально з кожним студентом, так і шляхом створення відповідних груп.

Проведення аспірантської педагогічної практики відбувається в три етапи:

- початковий (орієнтовний обсяг становить 1 кредит ЄКТС);
- основний (орієнтовний обсяг становить 3 кредити ЄКТС);
- заключний (орієнтовний обсяг 0,5 кредиту ЄКТС).

На **початковому етапі** практикант має:

- з'ясувати функції, мету, завдання практики;
- скласти індивідуальний план проходження практики;
- ознайомитися з організаційною, навчально-методичною та науковою роботою кафедри, нормативно-правовою базою, що регламентує організацію освітнього процесу в Університеті;
- відвідати заняття провідних викладачів кафедри й факультету.

На **основному етапі** практики практикант має:

- розробити розгорнуті план-конспекти занять, обговорити їх з науковим керівником / керівником практики від кафедри;
- підготувати необхідні методичні та дидактичні матеріали, технології для проведення занять;
- провести на належному науково-методичному рівні заняття згідно індивідуального плану;
- організувати та провести для студентів захід виховного (позааудиторного, профорієнтаційного) спрямування, засідання наукового гуртка/проблемної групи;
- взяти участь у засіданнях кафедри, наукових семінарах (конференціях).

На **заключному етапі** практикант має:

- підготувати звітні матеріали за підсумками проходження практики й надати керівнику практики з метою перевірки й оцінювання;
- захистити результати практики у встановленому порядку.

Для аспірантів, зарахованих з посад науково-педагогічних працівників, які мають педагогічний стаж, або які поєднують навчання з науково-педагогічною діяльністю, практика рішенням кафедри може бути скорочена або перезарахована (за умови надання позитивної характеристики з місця роботи).

Під час проходження практики **аспірант зобов'язаний**:

До початку практики:

- з'явитися на настановчу конференцію та одержати консультації щодо оформлення всіх необхідних документів і з'ясувати терміни їх здачі;
- пройти інструктаж з охорони праці, техніки безпеки й виробничої санітарії.

Під час практики:

- своєчасно приступити до проходження практики;
- скласти індивідуальний план роботи упродовж перших днів практики й затвердити у групового керівника;
- виконувати всі завдання, передбачені програмою практики й вказівками її керівників, у повному обсязі;
- дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки й виробничої санітарії;
- розробити графік проведення залікових занять та довести його до відома керівникам практики;

- відвідувати та робити аналіз заняття у своїх колег-практикантів;
- щоденно працювати за педагогічними напрямами, що визначені завданнями практики;
- нести відповідальність за виконану роботу.

3. ЗМІСТ АСПІРАНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Зміст аспірантської педагогічної практики узгоджений з напрямами діяльності науково-педагогічних працівників: навчальною, методичною, науковою й організаційною.

Навчальна робота аспірантів-практикантів включає:

- підготовку та проведення на належному рівні не менше двох семінарських (практичних) занять у присутності наукового керівника практики;
- підготовку на належному рівні не менше одного тексту лекції;
- підбір і використання сучасних наочних матеріалів у процесі проведення занять (презентації, відеофільми, віртуальні екскурсії, віртуальні лабораторні роботи тощо);
- розробку й використання на заняттях інтерактивних форм роботи зі студентами, інших технологій навчання.

Методична робота аспірантів-практикантів включає:

- ознайомлення з організацією навчальної та методичної роботи кафедри та факультету;
- ознайомлення з освітньою програмою та робочим навчальним планом спеціальності;
- ознайомлення з навчально-методичним комплексом дисципліни (силабус, робоча програма навчальної дисципліни, теми й плани лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять, завдання для самостійної роботи, засоби поточного й підсумкового контролю);
- ознайомлення з матеріалами методичного забезпечення вивчення навчальної дисципліни (підручники, навчальні посібники, тексти лекцій);
- інструктивно-методичні матеріали до практичних занять, самостійної роботи;
- ознайомлення з тематикою курсових та кваліфікаційних робіт, інструктивно-методичними матеріалами до їх виконання й захисту;
- відвідування занять (лекцій, практичних, індивідуальних занять) провідних фахівців кафедри та факультету, інших аспірантів та їх педагогічний аналіз;
- підбір і підготовку наочного матеріалу (презентацій, таблиць, малюнків, схем, карток тощо);
- розробку завдань для поточного контролю знань студентів (тестів, запитань з повною відповіддю тощо);
- участь у методичній роботі кафедри;
- участь у вебінарах, скайп-конференціях, інтернет-конференціях освітнього спрямування за допомогою мережі Інтернет.

Науково-педагогічна робота аспірантів-практикантів включає такі види діяльності (вибір узгоджується з керівником практики):

- участь у роботі кафедри;
- участь у проведенні наукових семінарів, конференцій кафедри, факультету, Університету;
- участь у залученні студентів до наукової роботи, підготовці та проведенні засідання студентського наукового гуртка / товариства / проблемної групи, конкурсу студентських наукових робіт.

Організаційна робота аспірантів-практикантів може включати:

- знайомство з системою виховної роботи Університету й факультету;
- проведення виховного заходу зі студентами академгрупи (тематика виховних заходів узгоджується із планом виховної роботи кураторів академгруп);
- розробку змісту й проведення тематичних екскурсій для студентів у музеях Університету чи міста;
- підготовку й проведення профорієнтаційного заходу згідно плану роботи кафедри (факультету);
- підготовку й проведення зі студентами заходу культурно-спортивного спрямування згідно плану роботи факультету.

4. ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

По завершенні практики аспірант-практикант подає такі **звітні документи**:

- заповнений щоденник практики;
- звіт (за схемою – Додаток Б);
- розгорнуті конспекти проведених семінарських (практичних) занять (зразки оформлення – Додатки Г, Д);
- текст розробленої лекції (зразки оформлення – Додатки В, Г)
- самоаналіз кожного проведеного заняття або аналіз занять, проведених науковим керівником, провідними фахівцями кафедри, іншими практикантами (за схемою – Додаток Є);
- методичні рекомендації до тем (питань), винесених на самостійне опрацювання студентами як складові частини змісту теми семінарського заняття;
- тестові завдання (різномірні), розроблені для поточного контролю з тем, винесених на семінарські заняття, та з питань, винесених на самостійне опрацювання (відповідно до тем), а також результати проведених і перевічених практикантом тестувань;
- розроблену практикантом наочність (умовно-графічну, презентації), а також презентації, виконані студентами на розкриття окремих питань семінарів та самостійної роботи;
- звіт про консультації для студентів (перелік тем, питань, з яких проводилися консультації, даних студентів, для яких ці консультації проводилися, можливо, результати проведеного тестування тощо під час їх проведення).

В умовах **дистанційного навчання** аспірант формує звітну документацію та подає її керівнику практики (особі, яка здійснює загальне керівництво) в електронному вигляді.

5. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Оцінювання результатів практики відбувається шляхом виведення суми отриманих балів за всі виконані під час практики види робіт. Загальна оцінка – **100 балів**, які розподіляються таким чином:

- за самоаналіз / аналіз навчального заняття (оцінюється глибина й повнота проведеного аналізу за усіма параметрами) – до **10 балів** за одну роботу;
- за розгорнутий конспект семінарського (практичного) заняття (оцінюється структурованість, логічність та послідовність розгляду матеріалу, ступінь висвітлення / розкриття окремих питань і теми загалом, використання різних методів і технологій навчання тощо) – до **10 балів** за один план-конспект;
- за проведені семінарські (практичні) заняття (оцінюється структурованість, логічність та послідовність розгляду матеріалу, ступінь висвітлення / розкриття окремих питань і теми загалом, використання різних методів і технологій навчання тощо) – до **15 балів** за одне заняття;
- за розгорнутий підготовлений текст лекції (оцінюється структурованість, логічність та послідовність викладу матеріалу, ступінь висвітлення / розкриття окремих питань і теми загалом, створення можливостей для реалізації зворотних зв'язків зі студентською аудиторією тощо) – до **20 балів** за один план-конспект;
- за підготовку й вчасність подання звітної документації (заповнений щоденник практики, звіт – за зразком, Додаток Б), плани-конспекти проведених семінарських занять з методичними матеріалами і розробками, текст лекції – до **10 балів**;
- за захист результатів практики на засіданні кафедри – до **10 балів**.

Звітні матеріали практики зберігаються на кафедрі протягом одного року.

Відповідно до п. 9.14. Положення «Про організацію освітнього процесу в Центральнотукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка на 2023–2024 навчальний рік», підсумки всіх видів практики розглядаються і затверджуються на засіданні випускової кафедри. За результатами практики студентам в залікових книжках виставляється оцінка у балах, за національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» / «зараховано», «незараховано») та шкалою ЄКТС».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Нормативні документи

- Закон України «Про вищу освіту» від 01. 07. 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Закон України «Про освіту» від 05. 09. 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2015–2025 рр. URL: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
- Положення про організацію освітнього процесу в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка на 2023–2024 навчальний рік / Кропивницький: ІВ ЦДУ ім. В. Винниченка, 2023. – 72 с. URL: https://cusu.edu.ua/images/normativni_doc/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%9E%D0%9F_%D0%A6%D0%94%D0%A3_2023-2024_12.2023_%D0%9E%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B5.pdf
- Положення про організацію практичної підготовки в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка / Кропивницький: ІВ ЦДУ ім. В. Винниченка, 2022. – 47 с. URL: https://cusu.edu.ua/images/normativni_doc/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%A6%D0%94%D0%A3_02.2023_new.pdf
- Про забезпечення володіння випускниками освітньо-наукових програм доктора філософії методологією педагогічної діяльності: Лист НАЗЯВО керівникам ЗВО від 3.09.2021 р. №672 / Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://naqa.gov.ua/2021/09/%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA%D0%BD%D0%B8/>
- Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанова Кабінету Міністрів України №261 від 23. 03. 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>
- Про присудження ступеня доктора філософії: Постанова Кабінету Міністрів України №167 від 06. 03. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#Text>

Рекомендована література

- Авдєєва І. М., Мельникова І. М. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академгрупи: Навч. посіб. К.: ВД «Професіонал». 2007. 304 с.
- Вища освіта та Європейський освітній простір / В. Крижко та ін. Бердянськ, Видавець Ткачук О. В., 2015. 448 с.
- Гончарова Н. О. Методика викладання історії у вищій школі: Навч. посіб. Харків: ФОП Шейніна О. В., 2009. 328 с.
- Горохівський П. І. Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі: Курс лекцій: Навч. посіб. для магістрантів денної та заочної форми навчання. Умань: ПП Жовтий О., 2012. 256 с.
- Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. К.: Вища школа, 2020. 430 с.
- Кірдан О. Л., Пенькова О. Г. Методика викладання у вищій школі –

фундаментальний складник підготовки доктора філософії. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. Запоріжжя: КПУ, 2020. Вип. 71. Т. 2. С. 96–100. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/13269>

- Козлова Г. М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посіб. Одеса: ОНЕУ, Ротапринт, 2014. 200 с.
- Король В. М. Організація самостійної роботи студентів. Черкаси, 2003.
- Кошечко Н. Інноваційні освітні технології навчання та викладання у вищій школі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка*. 2015. № 1 (1). С. 35–38.
- Кудіна В. В. Сучасна система діагностики навчальних досягнень студентів: тенденції розвитку. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання: збірник наукових праць*. 2014. Вип. 50. С. 16–21.
- Малихін О. В. та ін. Методика викладання у вищій школі: Навч. посіб. К.: КНТ, 2014. 262 с.
- Марушкевич А. А. Педагогіка вищої школи. К.: Логос, 2019. 215 с.
- Михайличенко О. В. Методика викладання суспільних дисциплін у вищій школі: Навч. посіб. Суми: СумДПУ, 2009. 122 с.
- Начасєв В. М. Методика викладання у вищій школі. К.: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
- Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / За заг. ред. О.І. Федоренко. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
- Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / за ред. З. Н. Курлянд. К.: Знання, 2007. 495 с.
- Подоляк Л. Г., Юрченко В. Г. Психологія вищої школи: Навч. посіб. для магістрантів і аспірантів. К.: Дивосвіт, 2006. 236 с.
- Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ: НАІР, 2018.
- Теоретичні основи і технологія професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки: монографія / за ред. О.Г. Ярошенко. Київ : Прінтеко, 2020. 439 с.
- Шляхтун П. П. Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін: Навч. посіб. К.: Академія, 2011. 224 с.

Інформаційні ресурси

- Аспірант України. URL: <http://www.aspirant.com.ua>.
- Державна науково-технічна бібліотека України. URL: <http://www.gutb/u-t/org/>.
- Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua.
- Національна парламентська бібліотека. URL: <http://www.uplu.kiev.ua/>.
- Одеська державна наукова бібліотека. URL: <http://odnb.odessa.ua/>
- Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. URL: <http://korolenko/kharkov.com>

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення титульної сторінки звітної документації

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра _____

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ З АСПРАНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ

(ПІБ практиканта)

Період проходження практики:
з « » _____ до « » _____ 20__ року
Керівник практики: _____
(ПІБ, наук. ступінь, вчене звання)
Загальна кількість балів:
_____ : (підпис керівника практики)

Кропивницький 20_

Схема Звіту з аспірантської практики

Звіт пишеться в довільній формі, проте він має містити обов'язкові компоненти. Так, у звіті аспірант-практикант:

Вказує:

- терміни проходження практики;
- ПІБ безпосереднього керівника практики;
- факультет, рівень вищої освіти та освітній ступінь здобувачів вищої освіти, а також номер групи, в яких практикант проводив навчальні заняття);
- навчальну дисципліну, викладання якої забезпечував;
- теми навчальних занять, проведених науковим керівником та провідними фахівцями кафедри, а також іншими практикантами (з вказівкою на дату проведення та академічну групу, в якій вони були проведені), які відвідав практикант;
- види й обсяг роботи, яку проводив, зокрема, кількість і теми навчальних занять (з вказівкою на дату проведення та академічну групу, в якій вони були проведені).

Викладає:

- результати ознайомлення з роботою кафедри, зокрема, щодо її завдань та напрямків діяльності;
- результати вивчення освітніх програм, робочих / навчальних планів, підготовку здобувачів за якими забезпечує кафедра;
- результати ознайомлення з навчальною й робочою програмами, навчально-методичним комплексом дисципліни, з якої проводив навчальні заняття (результати аналізу навчально-методичного забезпечення дисципліни);
- результати вивчення наукової, навчальної та методичної літератури з дисципліни, з якої проводив заняття (стан забезпечення підручниками, посібниками, науковою літературою, її доступність для студентів);
- аналіз одного з відвіданих занять, проведених науковим керівником, або провідними фахівцями кафедри, або іншими практикантами (з вказівкою на дату проведення та академічну групу, в якій вони були проведені), які відвідав практикант;
- пропозиції щодо покращення організації освітнього процесу на факультеті, щодо оптимізації роботи кафедри, вдосконалення методики викладання юридичних дисциплін у вищій школі.

Обов'язковим складником звіту є *щоденник практики* та *індивідуальний план* роботи на період практики, до якого мають бути включені всі види робіт (навчальна, методична, виховна, наукова), складений перед її початком.

Зразок оформлення титульної сторінки лекції

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра _____

ЛЕКЦІЯ

з _____
(назва навчальної дисципліни)

ТЕМА

_____ (назва теми)

Для студентів _____
(факультет, спеціальність, курс)

Укладач:

_____ (ПІБ практиканта)

Оцінка в балах: _____

ПІБ керівника практики (методиста):

(підпис)

Кропивницький 20_

Зразок оформлення тексту лекції

Тема лекції:

Мета: При визначенні мети аспірантові-практиканту слід вказати, виходячи зі змісту робочої навчальної програми курсу, конкретний результат, який планується досягти. Навчальна мета передбачає формування у студентів таких знань, умінь і навичок:

- наукових знань про суспільно-історичні процеси, явища (назвати основні суспільно-історичні процеси, явища, про які йдеться на лекції);
- знання основних джерел, які слугують основою для наукової оцінки історичних процесів та історичних діячів;
- розуміння базових понять, концепцій (назвати поняття, концепції про які йдеться в лекції);
- осмислення закономірностей (назвати основні закономірності, про які йдеться на лекції);
- формування знань історіографічного характеру з проблематики теми, яку розробляє аспірант.
- формування уміння зіставляти події в історії України з подіями всесвітньої історії.

Навчальна мета може включати декілька завдань як освітнього, так і виховного та розвивального напрямів.

Методи, прийоми, засоби: зазначити, які саме методи, прийоми та засоби навчання застосовуються під час лекції для досягнення визначеної мети.

Міждисциплінарні зв'язки: (дати перелік дисциплін, що передували вивченню цього курсу, й заклали підґрунтя для вивчення цієї теми, а також тих, які будуть вивчатися в майбутньому, і для яких матеріали даної лекції будуть важливими).

Наочність: таблиці, схеми, графіки, макети, приладдя тощо.

Технічні засоби навчання: комп'ютер, старт-дошка, аудіовізуальні засоби.

План лекції: не більше чотирьох питань на одну лекцію.

Рекомендована література: (повна назва джерел із зазначенням сторінок, рекомендованих до опрацювання за цією темою).

Далі викладається **текст лекції** відповідно до плану, орієнтуючись на викладену нижче структуру:

Вступна частина (до 10 хв.):

- привітання зі студентами, встановлення контакту з аудиторією;
- повідомлення теми лекції, позитивна мотивація її вивчення;
- визначення місця й ролі теми лекції в системі знань з відповідної дисципліни та в цілому в системі історичних наук;
- встановлення зв'язку з раніше вивченим матеріалом;
- повідомлення плану лекції та характеристика рекомендованої літератури.

Основна частина (до 60 хв.):

- висвітлення питань за планом лекції;
- встановлення логічного зв'язку між питаннями плану;
- встановлення зворотних зв'язків з аудиторією;
- встановлення міжпредметних зв'язків;
- акцентуація уваги на основні категорії та поняття теми, їх визначення;
- встановлення зв'язку теорії з практикою, навчання з життям та майбутньою професійною діяльністю студентів.

Заклучна частина (до 10 хв.): узагальнення та систематизація викладеного матеріалу.

Зразок оформлення титульної сторінки семінарського (практичного) заняття

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра _____

ПЛАН-КОНСПЕКТ СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

з _____
(назва навчальної дисципліни)

ТЕМА _____
(номер і назва теми)

Для студентів _____
(факультет, спеціальність, курс, група)

Розробив:

(ПІБ практиканта)

Оцінка в балах: _____

ПІБ керівника практики (методиста):

(підпис)

Кропивницький 20_

Зразок оформлення плану-конспекту семінарського (практичного) заняття

Дата проведення:

Місце проведення (факультет, аудиторія):

Тривалість проведення:

Академічна група:

Мета: При визначенні мети аспірантові-практиканту слід вказати, виходячи зі змісту робочої навчальної програми курсу, конкретний результат, який планується досягти. Навчальна мета передбачає формування у студентів таких знань, умінь і навичок:

- наукових знань про суспільно-історичні процеси, явища (назвати основні суспільно-історичні процеси, явища, про які йдеться на лекції);
- знання основних джерел, які служать основою для наукової оцінки історичних процесів та історичних діячів;
- розуміння базових понять, концепцій (назвати поняття, концепції які розглядаються на занятті);
- осмислення закономірностей (назвати основні закономірності, які розглядаються на занятті);
- формування знань історіографічного характеру з проблематики заняття, яке проводить аспірант.
- формування умінь зіставляти події в історії України з подіями всесвітньої історії.

Методи, прийоми, засоби: зазначити, які саме методи, прийоми та засоби навчання застосовуються під час семінарського (практичного) заняття для досягнення визначеної мети.

Міждисциплінарні зв'язки: (дати перелік дисциплін, що передували вивченню цього курсу, і заклали підґрунтя для вивчення цієї теми, а також тих, які будуть вивчатися в майбутньому, і для яких матеріали заняття будуть важливими).

Наочність: таблиці, схеми, графіки, макети, приладдя тощо.

Технічні засоби навчання: комп'ютер, старт-дошка, аудіовізуальні засоби.

План семінарського заняття.

Рекомендовані джерела та література: (повна назва джерел із зазначенням сторінок, рекомендованих до опрацювання за цією темою).

Далі викладається **хід заняття** відповідно до плану, орієнтуючись на викладену нижче структуру:

Організаційна (вступна) частина (до 5-ти хв.):

- привітання викладача із студентами;
- виявлення відсутніх;
- перевірка готовності (підготовленості) групи до заняття.

Повідомлення теми, мотивація пізнавальної діяльності студентів (до 5-ти хв.):

- повідомлення теми й мети заняття;
- позитивна мотивація (бесіда щодо значущості теми у професійній підготовці історика);
- нагадування плану заняття (теоретичні та практичні завдання, запитання).

Обговорення питань (до 60-ти хв.): відповідно до плану обговорюються питання семінару.

Узагальнення та систематизація (до 5-ти хв.).

Оцінювання навчальної діяльності студентів (1–2 хв.).

Повідомлення наступних тем, питань, завдань (до 5-ти хв.).

Орієнтовна схема аналізу (самоаналізу) навчального заняття

Вказати дату, факультет, спеціальність, групу, час проведення заняття.

Зміст слід аналізувати за такими критеріями (параметрами):

- наскільки зміст є науково обґрунтованим, чи відповідає сучасному розвитку науки;
- наскільки зміст є значущим у системі професійної підготовки історика (наскільки зміст є професійно спрямованим).

Методику проведення заняття слід аналізувати за такими критеріями (параметрами):

- чи було оголошено тему і план заняття, рекомендовану літературу;
- наскільки логічною є структура заняття;
- наскільки доступно й аргументовано викладено / розглянуто матеріал, чи виокремлене головне в ньому;
- чи було узагальнено та систематизовано матеріал, сформовано висновки;
- які методи й технології використано, чи були вони доцільними й ефективними у досягненні цілей заняття;
- чи використовувалися прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів, зокрема постановка проблемних та логічних запитань (завдань);
- чи встановлювалися внутрішньодисциплінарні й міждисциплінарні зв'язки.

Майстерність / особливості викладача / лектора можливо проаналізувати за такими критеріями (показниками):

- наскільки вільно володіє навчальним матеріалом (вільно, читає з конспекту);
- наскільки якісною є мовлення (правильна мова, дикція, емоційність викладу тощо);
- чи використовує прийоми підтримки уваги (цікаві приклади, жарти, риторичні питання, зміни темпу викладу) тощо.

Результати заняття – за такими критеріями (показниками):

- ступінь досягнення цілей заняття;
- інформативність (інформативна цінність).